

UKÁŽKA METODICKÝCH POMÔCOK NÁPOMOCNÝCH PRI PRÁCI V KURZE ŠTÁTNEHO JAZYKA

V súčasnosti nie je k dispozícii dostatočné množstvo didaktických materiálov primárne určených deťom cudzincov a ich učiteľom/lektorom. Mnoho oblastí jazykovej podpory môžu pokryť didaktické materiály a e-learningové kurzy uvedené v tejto časti, ale samozrejme nie všetky. Nižšie je ponúknutý prehľad podporných didaktických prostriedkov, materiálov a námetov na činnosti, ktoré sa pri jazykovej podpore detí cudzincov osvedčili.

Výber a podoba pomôcok závisí najmä od materiálno-technických podmienok základnej školy (knihy, obrázkové karty, obrázky, spoločenské hry, kocky, stavebnice a pod.). Samozrejme, niektoré materiály si musí učiteľ/lektor vyrobiť aj sám.

OBRÁZKOVÉ (KOMUNIKAČNÉ) KARTY

Svojpomocne si učiteľ/lektor môže vyrobiť obrázkové (komunikačné) karty.

Ako si vyrobiť komunikačné karty? Pri zhotovovaní kariet treba dbať na to, aby zobrazenie objektov bolo jednoznačné.

Karty musia spĺňať aj ďalšie nároky, ako napríklad:

- musia byť farebné;
- mali by pokrývať viaceré slovné druhy (podstatné mená z rôznych tematických okruhov, prídavné mená, slovesá, predložky, číslovky);
- vždy by malo byť k dispozícii aspoň osem kariet rovnakého druhu k rovnakej téme v dvojacom prevedení (farebné a čiernobiele), aby pokryli široký repertoár hier a cvičení;
- mali by byť zalamované, zabezpečí sa tak ochrana pred nešetrnou manipuláciou a predĺži sa životnosť pomôcky.

*Inšpiráciou môže byť publikácia *Moje učenie* (Šedibová, 2009), súbor obrázkových (komunikačných) kariet KIKUS alebo karty k téme *Orientácia v škole* voľne dostupné na: <https://www.statpedu.sk/sk/vzdelavanie/vzdelavanie-deti-cudzincov/>*

*Karty *Orientácia v škole* obsahujú témy: základné pozdravy a frázy, aktivity a činnosti v škole, inštrukcie v škole, ľudia v škole, miestnosti v škole, trieda, školská jedáleň, vyučovacie predmety (1. a 2. stupeň ZŠ) a školské pomôcky. Karty sú rozdelené do stĺpcov: obrázok, slovensky, vetný model (použitie slova vo vete), môj jazyk. Sú dostupné v 6 jazykových mutáciách (anglický, maďarský, ruský, srbský, ukrajinský a vietnamský jazyk).*

Pri zhotovovaní kariet možno využiť programy zamerané na výrobu a tlač pomôcok pre alternatívnu komunikáciu, ako napríklad Boardmaker 7, InPrint 3, SymWriter 2.

*Čo môžete s kartami robiť? Karty je možné využiť pri mnohých činnostiach a jazykových hrách, ako napríklad práca s gramatickým rodom, tvorenie množného čísla, tvorenie slov, viet, hry typu pexeso, bingo. Sú vhodné pre skupinovú aj individuálnu prácu. Ďalšie možnosti využitia a hry s obrázkovými kartami sú uvedené v časti *Námety na činnosti*.*

UČEBNICE SLOVENČINY PRE DETI CUDZINCOV

BÁČKAI, Klaudia – ULIČNÁ, Martina. *Aha, slovenčina! Učebnica pre deti cudzincov a krajanov*. Bratislava : iCan. (v tlači, máj 2022)

Učebnica, dva pracovné zošity a zvukové nahrávky pre základný intenzívny kurz štátneho jazyka pre žiakov vo veku 6 – 15 rokov.

HIRSCHNEROVÁ, Zuzana – KAKSA FILAGOVÁ, Markéta. *Svet okolo nás po slovensky (pracovný zošit pre predškolákov)*. Bratislava : iCan. (v tlači, máj 2022)

Pracovný zošit pre predškolákov s obrázkovo spracovanou a veľkým tlačeným písmom doplnenou podstatnou lexikálnou zásobou z najčastejšie sa vyskytujúcich tém v školských vzdelávacích programoch MŠ, možnosť využitia aj pri vzdelávaní žiakov 1. ročníka ZŠ.

ROHOVÁ, Jana. *Cudzinec v mojej triede*. Bratislava : RAABE, 2021.

Pracovné listy pre žiaka, metodické poznámky pre učiteľa a praktické rady, možnosť využitia aj pri vzdelávaní predškolákov v MŠ.

TIBENSKÁ, Eva – ZATKALÍKOVÁ, Mária. *Slovenčina slovo za slovom. I. diel*. Stadtschulrat für Wien, Europa Büro, 2007. <https://edtwinn.ssr-wien.at/index.php/de/archiv/30-09-11-17-slowakischlehrbuch-slovo-za-slovom>

Učebnica a cvičebnica pre začiatočníkov, primárne určená žiakom rakúskych škôl (nemecká mutácia učebnice), možnosť využívať aj pri učení slovenského jazyka ako cudzieho jazyka aj v iných krajinách.

UČEBNICE SLOVENČINY PRE CUDZINCOV

Pri prezentácii komunikačných tém a gramatických javov možno vychádzať aj z učebníc pre dospelých. Môžu byť inšpiráciou napríklad pri postupnosti komunikačných tém, prezentovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka (tabuľky, gramatika podávaná po častiach, tvaroslovie, dôraz na použitie v kontexte a v reálnych vetách a situáciách), zdrojom námetov na rôzne cvičenia a aktivity. Uvádzame niektoré z nich:

KAMENÁROVÁ, Renáta – TICHÁ, Hana – ŠPANOVÁ, Eva – IVORÍKOVÁ, Helena – KLESCHTOVÁ, Zuzana – MOŠAĎOVÁ, Michaela. *Krížom-krážom. Slovenčina A1*. Bratislava : Studia Academica Slovaca, 2018. <https://fphil.uniba.sk/katedry-a-odborne-pracoviska/sas/krizom-krazom/krizom-krazom-a1-audio-program/> (audio program)

KAMENÁROVÁ, Renáta – ŠPANOVÁ, Eva – IVORÍKOVÁ, Helena – BALŠÍNKOVÁ, Dorota – KLESCHTOVÁ, Zuzana – MOŠAĎOVÁ, Michaela – TICHÁ, Hana. *Krížom-krážom. Slovenčina A2*. Bratislava : Studia Academica Slovaca, 2009. <https://fphil.uniba.sk/katedry-a-odborne-pracoviska/sas/krizom-krazom/krizom-krazom-a2-audio-program/> (audio program)

IVORÍKOVÁ, Helena – ŠPANOVÁ, Eva – KAMENÁROVÁ, Renáta – MOŠAĎOVÁ, Michaela – KLESCHTOVÁ, Zuzana – TICHÁ, Hana. *Krížom-krážom. Cvičebnica A1 + A2*. Bratislava : Studia Academica Slovaca, 2009.

KAMENÁROVÁ, Renáta – GABRÍKOVÁ, Adela – IVORÍKOVÁ, Helena – ŠPANOVÁ, Eva – MOŠAĎOVÁ, Michaela – BALŠÍNKOVÁ, Dorota – KLESCHTOVÁ, Zuzana. *Krížom-krážom. Slovenčina B1*. Bratislava : Studia Academica Slovaca, 2011. <https://fphil.uniba.sk/katedry-a-odborne-pracoviska/sas/krizom-krazom/krizom-krazom-b1-audio-program/> (audio program)

- GABRÍKOVÁ, Adela – KAMENÁROVÁ, Renáta – MOŠAŤOVÁ, Michaela – LOS IVORÍKOVÁ, Helena – ŠPANOVÁ, Eva – TICHÁ, Hana. *Krížom-krážom. Slovenčina B2*. Bratislava : Studia Academica Slovaca, 2014.
- ULIČNÁ, Martina – ANDOROVÁ, Iveta – BÁČKAIIOVÁ, Klaudia – GABRÍKOVÁ, Adela. *Tri, dva, jeden – slovenčina. Slovenčina ako cudzí jazyk. Úroveň A1*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2015.
- ANDOROVÁ, Iveta – ULIČNÁ, Martina – BASHIR GÉČOVÁ Vladimíra – GABRÍKOVÁ, Adela. *Tri, dva, jeden – slovenčina. Slovenčina ako cudzí jazyk. Úroveň A2*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2017.
- ZEBEGNEYOVÁ, Angela – PUZDEROVÁ, Anna – BAKOVÁ, Beáta. *Hovorme spolu po slovensky „A“*. *Slovenčina ako cudzí jazyk*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2010.
- BORTLÍKOVÁ, Alica – MAIEROVÁ, Eva – NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Hovorme spolu po slovensky! – B1*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2016.
- BORTLÍKOVÁ, Alica – MAIEROVÁ, Eva – NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Hovorme spolu po slovensky! – B2*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2017.
- BORTLÍKOVÁ, Alica – MAIEROVÁ, Eva – NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Hovorme spolu po slovensky! Gramatika B1 + B2*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2016.
- BORTLÍKOVÁ, Alica – MAIEROVÁ, Eva – NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Hovorme spolu po slovensky „B2“*. *Slovenčina ako cudzí jazyk*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2008.

METODICKÉ PRÍRUČKY A ODPORÚČANIA

- BERNÁTHOVÁ, Alžbeta – REITEROVÁ, Monika – SOMOROVÁ, Renáta. *Metodické odporúčania na vyučovanie slovenského jazyka v základnom a rozširujúcom kurze štátneho jazyka pre deti cudzincov*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2005. https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/metodicke_odporucania_deti_cudzincov.pdf
Návody na prípravu učiteľa na jazykový kurz, metódy, formy a prostriedky výchovno-vzdelávacej práce v rámci základného a rozširujúceho kurzu štátneho jazyka, praktické ukážky prípravy učiteľov vyučujúcich v expertných skupinách, vzorový časovo-tematický plán základného jazykového kurzu štátneho jazyka, návrh lexikálnych jednotiek, ktoré by si mali žiaci osvojiť v rámci jazykového kurzu, metodické pokyny na administráciu prehľadu o vzdelávaní detí cudzincov v jazykovom kurze štátneho jazyka a osobný záznam.
- Čo vedieť o utečencoch : *Osvojovanie jazyka*. UNHCR, 2019. <https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SK-PDF-UNHCR-Language-Acquisition-Guide.pdf>
Prehľad osvedčených postupov ako pracovať s viacjazyčnými žiakmi.
- KAMENÁROVÁ, Renáta – ŠPANOVÁ, Eva – LOS IVORÍKOVÁ, Helena – MOŠAŤOVÁ, Michaela. *Krížom-krážom. Metodická príručka – slovenčina A1*. Bratislava : Studia Academica Slovaca, 2018.
Metodická koncepcia celej série *Krížom-krážom*, základné lingvo-didaktické prístupy pri výučbe slovenčiny ako cudzieho jazyka, podrobné metodicko-didaktické pokyny k učebnici *Krížom-krážom*. Slovenčina A1.
- KVAPIL, Roman – BAČOVÁ, Darina – CSIBA, Karol – ILIEVOVÁ, Zlatica – PÍŠOVÁ, Janka – ULIČNÁ, Martina – VRÁBĽOVÁ, Júlia. *Slovenčina ako cudzí jazyk. Príručka pre učiteľov*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum, 2018.
https://mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/kvapil_a_kolektiv_slovencina_ako_cudzi_jazyk_0.pdf

Legislatívne východiská problematiky, vymedzenie referenčného rámca úrovne A1 ovládania slovenčiny ako cudzieho jazyka, charakteristika slovenčiny ako nematerinského jazyka v podmienkach výučby detí cudzincov, opis a charakteristika jazykového auditória – tzv. slovanské a neslovanské prostredie jazykovej triedy, námety a možnosti práce na hodinách slovenčiny ako cudzieho jazyka v prostredí detí cudzincov.

ONUŠKOVÁ, Mária – BAČOVÁ, Darina – DUGOVIČOVÁ, Anna – ILIEVOVÁ, Zlatica. *Slovenčina pre deti cudzincov v edukačnom procese*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum, 2015. <https://mpc-edu.sk/slovencina-pre-deti-cudzincov-v-edukacnom-procese>

Materiál k akreditovanému programu Implementácia štátneho jazyka pre deti cudzincov do edukačného procesu základnej a strednej školy.

SOMOROVÁ, Renáta – BJELOVÁ, Marta – ČUNTALOVÁ, Miriam. *Jazykový kurz. Metodické odporúčania. Vyučovanie štátneho jazyka pre deti cudzincov v SR*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2014. [https://www.statpedu.sk/files/articles/nove dokumenty/aktuality/jazykovy kurz metodicke odporucania deti cudzincov 2014.pdf](https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/aktuality/jazykovy_kurz_metodicke_odporucania_deti_cudzincov_2014.pdf)

Vzdelávací program dvojmesačného jazykového kurzu v celkovom rozsahu 184 hodín pre žiakov od 6 do 15 rokov, učebný plán jazykového kurzu, učebné osnovy pre dvojmesačný vzdelávací kurz slovenského jazyka základných škôl detí migrujúcich rodičov, metodické pokyny a metodickú príručku pre učiteľa, príklad prípravy na vyučovaciu hodinu, metódy, formy, prostriedky výchovno-vzdelávacej práce v rámci jazykovej prípravy.

E-LEARNINGOVÉ KURZY A APLIKÁCIE SLOVENČINY AKO CUDZIEHO JAZYKA

Slovenčina online – ľahko a rýchlo. www.slova.sk

Viacjazyčný portál na výučbu slovenského jazyka, jazykové on-line kurzy rôznych úrovní (A1, A2, B1, B2) s cvičeniami a slovníkmi, jazykové kvízy, zábavné hry, rôzne informácie o Slovensku a multimediálny obsah s množstvom pôvodných textov, zvukových nahrávok, videozáznamov.

PIXCOM ONLINE. Hovoríme po slovensky! www.pixcom.online

Komiksové spracovanie komunikačných situácií, možnosť pracovať s textami, gramatikou, k dispozícii obdoba klasického pexesa – pixeso, ktoré pracuje so spojením obrázka a slova.

Učíme (sa) slovenčinu ako cudzí jazyk. www.ucimesaslovencinu.sk

Vzdelávací portál s dvomi rozhraniami – študentské (Učím sa slovenčinu) a lektorské (Učím slovenčinu), audiovizuálny materiál – krátke „youtubové“ videá s interaktívnymi úlohami.

DIDAKTICKÉ HRY NA PODPORU VÝUČBY SLOVENSKEHO JAZYKA

Krajina Hlások.

Súbor štyroch stolových hier zameraný na nácvik a zdokonalenie učiva, ktoré súvisí so zvukovou rovinou slovenského jazyka a jej segmentálnymi javmi (samohlásky, dvojhlásky, spoluhlásky a slabiky) a suprasegmentálnymi javmi (kvantita – dĺžka, prízvuk, dôraz a pod.). Ku každej hre je pripravený prehľad opakujúcich sa výrazov – lexikálna zásoba.

Naše Slovensko.

Kartová hra zameraná na rozvoj jazykových, komunikačných a sociálnych kompetencií. Obsahuje 157 hracích kariet rôznej náročnosti – obrázkové karty a výkladové karty so samosprávnymi krajinami Slovenska, pohoriami, nížinami, riekami, historickými a geografickými objektmi a osobnosťami Slovenska.

DIDAKTICKÉ MATERIÁLY KIKUS

Program **KIKUS** (Kindern in Kulturen und Sprachen), koncipovaný lingvistkou Dr. Edgardis Garlin, ponúka jednoduchý a efektívny model vyskúšaný v praxi (aj na Slovensku), ktorý je možné využiť na sprostredkovanie všetkých jazykov pre deti a žiakov vo veku od 3 do 10 rokov.

Od roku 2016 je k dispozícii pre učiteľov/lektorov aj slovenská verzia *Metodickej príručky KIKUS*, ktorá je výstupom projektu Erasmus+ KIKUS with us. Metodická príručka spolu s prekladmi ku kartičkám a pracovným listom je voľne dostupná on-line: <https://www.inkluzivniskola.cz/kikus>

Digitálna verzia KIKUS kurzu je za poplatok dostupná i v slovenskej modifikácii. Flash disk obsahuje:

- KIKUS metodiku,
- obrázkové karty,
- tri sady pracovných listov,
- KIKUS digital.

Súčasťou didaktických materiálov KIKUS je aj CD s piesňami a spevník (*KIKUS CD Guten Morgen*, *KIKUS spevník Guten Morgen*). Tieto zatiaľ nie sú k dispozícii v slovenskom jazyku.

Obr. 1 KIKUS pracovné listy s obrázkovými kartičkami

Spracovali: PhDr. Janka Píšová, PhD., Mgr. Karol Csiba, PhD., PhDr. Denisa Ďuranová

Grafická úprava: Ing. Gabriela Némethová

Ilustrácie: Margo Uralskaia

Podklad je súčasťou intelektuálneho výstupu *Manuál pre inklúziu detí cudzincov do výchovno-vzdelávacieho procesu v Slovenskej republike* v rámci projektu č. 2019-1-SK01-KA201-060698 *Slovenčina pre deti cudzincov – pomôcka pre pedagógov a rodičov pri inklúzii detí cudzincov do výchovno-vzdelávacieho procesu v Slovenskej republike*, ktorý je financovaný Európskou úniou v rámci programu Erasmus+.

Koordinátori: PhDr. Janka Píšová, PhD., Mgr. Karol Csiba, PhD., PhDr. Denisa Ďuranová